

Sygn. akt III AUa 168/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSO del. Beata Góraska (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 24 lipca 2013 r. w Szczecinie

sprawy J. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. W..

o podjęcie wypłaty emerytury - w przedmiocie skargi ubezpieczonej o wznowienie postępowania w sprawie VIU 497/12

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 stycznia 2013 r. sygn. akt VI U 1233/12

oddala apelację.

SSO del. Beata Góraska SSA Urszula Iwanowska SSA Zofia Rybicka – Szkibiel

Sygn. akt III AUa 168/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 października 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wstrzymał wypłatę emerytury ubezpieczonej J. S. w trybie art. 103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wyrokiem z dnia 20 czerwca 2012 roku w sprawie VI U 497/12 Sąd Okręgowy oddalił odwołanie ubezpieczonej J. S..

W dniu 3 grudnia 2012 roku J. S. wniosła skargę o wznowienie postępowania. Powołała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku wydany w sprawie K 2/12.

W odpowiedzi na skargę organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie J. S. prawa do emerytury od dnia 22 listopada 2012 roku, a w pozostałym zakresie o oddalenie skargi.

Wyrokiem z dnia 24 stycznia 2013 roku Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 20 czerwca 2012 roku wydany w sprawie VI U 497/12 oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 7 października 2011 roku znak (...) w ten sposób, że nakazał organowi rentowemu podjęcie wypłaty emerytury ubezpieczonej J. S. od dnia 01 października 2011 roku; wniosek ubezpieczonej J. S. z dnia 30 listopada 2012 roku o wypłatę odsetek ustawowych od niewypłaconego w terminie świadczenia emerytalnego przekazał organowi rentowemu do rozpoznania.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczona J. S. prawo do emerytury uzyskała od dnia 1 marca 2009 roku. Decyzją z dnia 07 października 2011 roku organ rentowy wstrzymał wypłatę emerytury wnioskodawczyni od dnia 01 października 2011 roku w związku z kontynuowaniem zatrudnienia. Jako podstawę prawną wskazał art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych.

W ocenie Sądu Okręgowego skarga o wznowienie postępowania zasługiwała na uwzględnienie. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że oddalił odwołanie J. S. od decyzji organu rentowego który wstrzymał wypłatę emerytury skarżącej na podstawie przepisu art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który obowiązywał na mocy ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych i niektórych innych ustaw, od dnia 1 stycznia 2011 roku. Na podstawie tej regulacji prawnej organ rentowy i następnie Sąd Okręgowy uznali za zgodne z prawem wstrzymanie wypłaty emerytury, od dnia 1 października 2011 roku. Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12 uznał ten przepis za niezgodny z Konstytucją, w zakresie w jakim dotyczy osób które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 roku. W skardze o wznowienie postępowania ubezpieczona wskazała na to orzeczenia wnosząc o zmianę wyroku Sądu Okręgowego z dnia 20 czerwca 2012 roku wydanego w sprawie VI U 497/12 i poprzedzającej go decyzji organu rentowego z dnia 7 października 2011 roku poprzez nakazanie wypłaty świadczenia emerytalnego od dnia 01 października 2011 roku z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia wymagalności każdego z miesięcznych świadczeń do dnia zapłaty.

Sąd pierwszej instancji powołując treść art. 401¹ k.p.c. wskazał, że skarga J. S. została wniesiona w terminie i zawierała wszystkie wymagane przez prawo elementy. Należało zatem rozpoznać ją merytorycznie. Sąd Okręgowy wskazał, że w sprawie nie było sporu co do tego, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczył wprost sytuacji prawnej J. S., która była osobą uprawnioną do emerytury od 2009 roku i której to świadczenie wstrzymano, z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia. Spór dotyczył wyłącznie terminu od którego należało nakazać wypłatę emerytury skarżącej. Ubezpieczona wskazała datę 1 października 2011 roku twierdząc, że przepis był niekonstytucyjny od dnia jego wprowadzenia. Organ rentowy stanął natomiast na stanowisku, że dopiero wejście w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (22 listopada 2012 roku) eliminowało niekonstytucyjny przepis z obrotu prawnego. Problem mocy obowiązującej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego nie był nowy. Od kiedy bowiem orzeczenia Trybunału były ostateczne ścierały się dwa stanowiska: wykładni legalistycznej i wykładni aksjologicznej (celowościowej). Pierwsza z wykładni opierała się na przepisie art. 190 ust 3 Konstytucji wskazujący, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Druga wskazywała na niedopuszczalność stosowania przepisu niezgodnego z Konstytucją tylko z przyczyn formalnych tj. braku ogłoszenia orzeczenia Trybunału. Sąd Okręgowy podzielił wykładnię celowościową jako zgodną z duchem Konstytucji. Zdaniem Sądu pierwszej instancji trudno uznać za sprawiedliwe i zgodne z ideą demokratycznego państwa prawa (art. 1 Konstytucji) odbierania obywatelom ich praw na podstawie niekonstytucyjnych przepisów, tylko dlatego, że Trybunał wydał swoje orzeczenie ex post. Potwierdził to w Komentarzu do Kodeksu Postępowania Cywilnego Dariusz Zawistowski, który stwierdził: co do oceny skutków mocy obowiązującej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, w których nie określił on wprost ich zasięgu czasowego, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa stanowisko, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc wsteczną (ex tunc). Sąd Najwyższy prezentował je m.in. w uchwale z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/2000 (OSNP 2001,

nr 23, poz. 685), wyroku z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98 (OSNC 2000, nr 5, poz. 94), postanowieniu z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/2000 (OSNP 2001, nr 10, poz. 331). Tożsame z komentatorem stanowisko zajmuje Sąd Najwyższy który w wyroku z dnia 24 stycznia 2006 roku w sprawie I PK 116/05 orzekł: realizację reguły określonej w art. 190 ust. 4 Konstytucji, stanowi na gruncie postępowania cywilnego będący samodzielną podstawą wznowienia - art. 401¹ KPC nakazujący wznowienie postępowania sądowego, w wypadku gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą. W konsekwencji, po wznowieniu postępowania na podstawie art. 401¹ § 1 k.p.c., sąd stwierdzając, że orzeczenie wydane zostało na podstawie obowiązującego aktu prawnego, ma jednocześnie przesłankę do innego rozstrzygnięcia sprawy, uznając, że choć akt ten obowiązywał, to nie powinien być zostać w sprawie zastosowany, co okazało się dopiero po orzeczeniu

Wobec powyższego Sąd Okręgowy na podstawie art. 412 § 2 k.p.c. orzekł jak w pkt. I sentencji wyroku. W skardze o wznowienie postępowania ubezpieczona zawarła żądanie ustawowych odsetek od niewypłaconej w terminie emerytury. Żądanie takie nie było przedmiotem postępowania którego skarga dotyczyła. Było zatem nowym żądaniem podlegającym przekazaniu organowi rentowemu na podstawie art. 477¹⁰ § 2 k.p.c.

Z powyższym orzeczeniem nie zgodził się organ rentowy, który w wywiedzionej apelacji wniósł o jego zmianę i przyznanie ubezpieczonej prawa do emerytury od dnia 22 listopada 2012 r., tj. od dnia wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego jej rozpoznania.

Zaskarżonemu orzeczeniu organ rentowy zarzucił:

- naruszenie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez jego błędną wykładnię, skutkującą zmianą zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego- Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie Wlkp. z dnia 20.06.2012r., sygn. akt: VI U 497/12 oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego z dnia 07.10.2011 r. w sytuacji gdy przedmiotowa regulacja prawna nie uzasadniała nakazania organowi rentowemu podjęcia wypłaty spornej emerytury od dnia 1 października 2011 r., tj. od dnia jej zawieszenia, w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012r., sygn. akt K 2/12;

- naruszenie art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02 kwietnia 1997r. przez jego niewłaściwe zastosowanie w wyniku przyjęcia, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012r., sygn. akt: K 2/12, ma moc wsteczną (ex tunc) w sytuacji gdy zastosowanie przedmiotowej regulacji prawnej powinno skutkować przyjęciem mocy obowiązującej wyżej wymienionego wyroku od dnia jego wejścia w życie, tj. od dnia jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw w dniu 22 listopada 2012r. i na przyszłość (ex nunc) wobec nie określenia przez Trybunał Konstytucyjny w wyżej wymienionym wyroku innego terminu utraty mocy obowiązującej art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;

- naruszenie art. 412 § 1 i 2 k.p.c. przez ich błędną wykładnię w wyniku przyjęcia, że rozpoznanie niniejszej sprawy na nowo w granicach zakreślonych podstawą wznowienia skutkowało nakazaniem organowi rentowemu podjęcia wypłaty emerytury od dnia 01.10.2011 r. w sytuacji gdy zastosowanie sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012r., sygn. akt: K 2/12, powinno skutkować nakazaniem organowi rentowemu wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012 r., które to uchybienia miały istotny wpływ na wynik sprawy.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy nie zgodził się z interpretacją Sądu Okręgowego, który przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury od dnia wstrzymania spornego świadczenia tj. od dnia 1 października 2011 r. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt: K 2/12, jest w tej sprawie konstytutywny, tj. obowiązuje od dnia wejścia w życie, zaś skutki prawne wywołuje tylko na przyszłość, tj. od dnia jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw, w szczególności w sytuacji, gdy Trybunał Konstytucyjny bezpośrednio w wyroku nie określił skutków czasowych swojego orzeczenia, tj. momentu utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do zmiany zaskarżonego rozstrzygnięcia, o co postulował apelujący. Sąd drugiej instancji podzielił bowiem prawidłowe ustalenia faktyczne poczynione w sprawie przez Sąd Okręgowy, przyjmując je zarazem jako własne. Podzielił także rozważania prawne zaprezentowane w uzasadnieniu zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Podstawą skargi J. S. o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 20 czerwca 2012 roku wydany w sprawie VI U 497/12, wydanym w wyniku rozpoznania odwołania J. S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 07 października 2011 roku znak (...), jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, który uznał za niezgodny z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251), dodany przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

Bez wątplenia w oparciu o analizowane przez Trybunał Konstytucyjny przepisy organ rentowy decyzją wstrzymał ubezpieczonej prawo do wypłaty emerytury od 1 października 2011 r. w związku z brakiem dowodu rozwiązania stosunku pracy, którą uprzednio przyznał ubezpieczonej począwszy od dnia 1 marca 2009 roku.

Sąd Apelacyjny analizując całość sprawy podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że zaistniały przesłanki uzasadniające wznowienie postępowania z powodu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie (art. 401 k.p.c.), a także podstawy do uwzględnienia skargi.

Przepis art. 190 ust. 4 Konstytucji stanowi, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. Zgodnie z regulacją z art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Przepis ten ma wyrażnie zastosowanie do tych orzeczeń, dla których podstawą ich wydania był akt normatywny zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny. W postanowieniu z dnia 20 czerwca 2007 r., V CNP 45/07 (Lex nr 347227) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że skutkiem wyroku Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzającego niezgodność z Konstytucją nieobowiązującego już przepisu ustawy, jest umożliwienie wznowienia postępowań sądowych, w których taki przepis stanowił podstawę prawną rozstrzygnięcia. Co do zasady wznowienie na tej podstawie może więc dotyczyć tych orzeczeń, które uprawomocniły się przed datą opublikowania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Wskazuje na to w szczególności brzmienie art. 407 § 2 k.p.c.

W piśmiennictwie dotyczącym wznowienia postępowania przyjmuje się, że skutkiem pośrednim stwierdzenia niezgodności kontrolowanego aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub aktem normatywnym wyższego rzędu jest - obok skutku bezpośredniego w postaci utraty przez akt normatywny mocy obowiązującej - możliwość podważenia rozstrzygnięcia sądowego lub administracyjnego podjętego na podstawie aktu normatywnego, którego w dacie rozstrzygnięcia sprawy dotyczyło domniemanie konstytucyjności, a który po prawomocnym rozstrzygnięciu sprawy został uznany za niekonstytucyjny. Oczywiście jest więc, że wznowienie postępowania

w takich sytuacjach ma doprowadzić do sanacji postępowania sądowego (lub administracyjnego) opartego na niekonstytucyjnym akcie prawnym. Należy tym samym przyjąć, że po wznowieniu postępowania będzie się ono toczyć z pominięciem tych niekonstytucyjnych przepisów. W przeciwnym razie nieracjonalne byłoby dopuszczenie do wznowienia postępowania, które miałyby się toczyć na podstawie niekonstytucyjnego aktu prawnego, chociaż przez pewien czas obowiązującego.

W niniejszej sprawie organ rentowy nie kwestionował, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku, sygn. K 2/12, dotyczył sytuacji prawnej J. S., która była osobą uprawnioną do emerytury od 2009 roku i której to świadczenie wstrzymano, z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia.

Sporną w niniejszej sprawie pozostawała kwestia od jakiej daty należało nakazać organowi rentowemu podjęcie wypłaty emerytury ubezpieczonej J. S..

Wbrew zarzutom apelującego, stanowisko Sądu Okręgowego, zgodnie z którym ubezpieczona zachowała prawo do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 roku jest prawidłowe.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zdecydowanie przeważa pogląd o skuteczności ex tunc wyroków Trybunału Konstytucyjnego (zob. uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 79, uchwały z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNP 2001, nr 23, poz. 685, z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136, z dnia 23 stycznia 2004 r. III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61, z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81 i z dnia 19 maja 2006 r. III CZP 26/06, OSNC 2007, nr 3, poz. 39 oraz wyroki z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 94, z dnia 19 grudnia 1999 r., I CKN 632/98, niepubl., z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, niepubl., z dnia 15 stycznia 2003 r. IV CKN 1693/00, niepubl., z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 132, ze sprost. OSNC 2004, nr 10, s. 131, z dnia 29 października 2003 r., III CK 34/02, OSP 2005, nr 4, poz. 54, z dnia 30 września 2004 r., IV CK 20/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 161, z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, niepubl., z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 457/04, niepubl., z dnia 7 października 2005 r., II CK 756/04, „Monitor Prawniczy” 2005, nr 21, s. 1027, z dnia 14 września 2006 r., III CSK 102/06, niepubl., z dnia 15 czerwca 2007 r., II CNP 37/07, niepubl., z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 315/07, niepubl., z dnia 19 czerwca 2008 r. V CSK 31/08, OSNC-ZD 2009, nr 1, poz. 16, z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 172 i z dnia 10 grudnia 2009 r., III CSK 110/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 82, a także postanowienia z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAPUS 2001, nr 10, poz. 331 i z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 272/03, niepubl.).

Przedstawione w tych orzeczeniach stanowisko aprobuje Sąd Apelacyjny orzekający w niniejszej sprawie. Od zasady skuteczności wyroku Trybunału Konstytucyjnego ex tunc istnieją wyjątki mające podstawę w przepisach Konstytucji, które jednak nie zachodzą w okolicznościach tej sprawy. Nadmienić jedynie wypada, że jeżeli przepis, który został uznany za niezgodny z Konstytucją był zgodny z poprzednio obowiązującymi przepisami konstytucyjnymi, wyrok Trybunału Konstytucyjnego jest skuteczny nie od dnia wejścia w życie przepisu, ale od dnia wejścia w życie Konstytucji. Innym przypadkiem wyłączenia retroaktywności wyroku Trybunału Konstytucyjnego jest wyraźne stwierdzenie w tym zakresie zawarte w sentencji wyroku Trybunału, w której wyłącza retroaktywność w pełnym zakresie, tzn. określa jego skutki na przyszłość. Wedle orzecznictwa Sądu Najwyższego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2011 r., II CSK 335/10, Biuletyn SN z 2011, nr 4, s. 8), wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie jest skuteczny ex tunc, również w takim zakresie, w jakim naruszałoby to zasadę ochrony praw słusznie nabytych (art. 2 Konstytucji RP). Najbardziej jednak charakterystyczny przykład wyłączenia skuteczności ex tunc wyroku Trybunału Konstytucyjnego wynika z odroczenia utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu (art. 190 ust. 3 Konstytucji), co nie może być tłumaczone inaczej niż jego pozostawienie przez oznaczony czas w porządku prawnym i oznacza, iż Trybunał Konstytucyjny, mimo stwierdzenia niezgodności aktu z przepisami wyższego rzędu, działając w granicach kompetencji, utrzymuje w mocy normę prawną. Do wskazanej zatem w wyroku Trybunału Konstytucyjnego daty utraty mocy obowiązującej przepis musi być uznany za zgodny z Konstytucją, a tym samym wyłączony jest skutek retrospektywny takiego wyroku (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136, z dnia 24 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61 i z dnia 23 czerwca 2005 r., III

CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 28/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 31 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2008 r., V CZ 73/08, nie publ.).

W tym miejscu powtórzenia wymaga, że wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok ten wszedł w życie z dniem jego opublikowania w Dzienniku Ustaw w dniu 22 listopada 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. Nr 1285).

Z treści uzasadnienia wskazanego wyroku wynika, że zarzut niekonstytucyjności kwestionowanej regulacji sformułowany został w odniesieniu do wąskiego kręgu osób, a mianowicie emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, tj. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Trybunał nie objął przy tym analizą rozwiązania przyjętego przez ustawodawcę, polegającego na uzależnieniu realizacji nabytego prawa do emerytury od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego emeryt wykonywał pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Zakresem zaskarżenia objęte zostało wyłącznie stosowanie tego rozwiązania do osób, które w momencie jego wejścia w życie miały już ustalone prawo do emerytury, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Zasadniczy problem dotyczył zatem konstytucyjności przepisu intertemporalnego, tj. art. 28 ustawy o finansach publicznych odczytywanego w związku z art. 103a ustawy emerytalnej, w zakresie możliwości rozciągnięcia na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. regulacji zawartej w art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS na osoby, które nabyły prawo do emerytury przed jego wejściem w życie. Trybunał podkreślał m.in., że zawieszenie w ujęciu art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS oznacza niemożliwość realizacji już nabytego ex lege prawa do świadczenia emerytalnego (w istocie dochodzi więc do odroczenia jego wypłaty), natomiast zawieszenie na podstawie art. 104 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oznacza wstrzymanie wypłaty już zrealizowanego świadczenia (zob. I. Jędrasik-Jankowska, Nierozwiązanie stosunku pracy jako przyczyna zawieszenia prawa do emerytury, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” nr 9/2011, s. 22 i n.). Wobec tego stwierdził, że ustawodawca posługuje się pojęciem zawieszenia prawa zarówno do określenia sytuacji, w której ryzyko jeszcze nie zaszło (nie został rozwiązany stosunek pracy), jak i do sytuacji, w której ryzyko zaszło (stosunek pracy został rozwiązany), ale nastąpił powrót na rynek pracy (czyli doszło do zawieszenia trwania ryzyka). W pierwszej sytuacji zostaje zawieszona realizacja nabytego ex lege prawa z powodu niezajścia ryzyka, a w drugiej - w wyniku stosowania reguł zbiegu emerytury i dodatkowego zarobku. Tym samym art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS powinien być traktowany nie jako przepis dotyczący reguł łączenia świadczenia emerytalnego i zarobku, lecz jako przepis określający warunki realizacji prawa do emerytury, a więc określający treść ryzyka emerytalnego.

Ustawą z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 9, poz. 118) ustawodawca dodał do art. 103 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ust. 2a, wprowadzając obowiązek uprzedniego rozwiązania stosunku pracy w celu realizacji prawa do emerytury. Od 1 lipca 2000 r. (data wejścia w życie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS) nierozwiązanie stosunku pracy powodowało, że prawo do świadczenia mogło zostać ustalone, ale nie mogło zostać zrealizowane (zostało zawieszone). Art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS został jednak uchylony mocą art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507). Od 8 stycznia 2009 r. treścią ryzyka emerytalnego ponownie było więc osiągnięcie odpowiedniego wieku i staż ubezpieczeniowy. Ten stan prawny obowiązywał do 31 grudnia 2010 r. Od 1 stycznia 2011 r. obowiązuje art. 103a, dodany do ustawy o emeryturach i rentach z FUS na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r., znoszący możliwość pobierania emerytury bez rozwiązywania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą, na rzecz którego była wykonywana praca bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu

rentowego. Z powyższych rozważań jednoznacznie zatem wynika, że art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie jest przepisem ustalającym zasady łączenia prawa do emerytury z zarobkiem, ale uniemożliwiając realizację tego prawa do czasu rozwiązania stosunku pracy, konstruuje treść ryzyka emerytalnego jako prawo do odejścia z rynku pracy i uzyskania świadczenia emerytalnego. Określa więc zasady powstania prawa do świadczenia.

Określając skutki wyroku Trybunał wyjaśnił, że z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utraci moc art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r.

Na tej podstawie oraz zgodnie z przytoczonymi na wstępie rozważaniami odnośnie skuteczności ex tunc wyroków Trybunału Konstytucyjnego należało przyjąć, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego ma w tym przypadku skutki retroaktywne. Utrata mocy obowiązującej zakwestionowanych nim przepisów, w tym art. 103a ustawy emerytalnej w związku z art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw nastąpiła od daty ich uchwalenia.

Wobec uznania przez Sąd Apelacyjny prawidłowości ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji i oceny prawnej nie można zatem mówić o naruszeniu przepisów art. 103a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 412 k.p.c.

Mając na względzie wszystkie wskazane wyżej motywy, Sąd Apelacyjny stanął zatem na stanowisku, iż zaskarżony w niniejszej sprawie wyrok w pełni odpowiadał prawu, a wniesiona od niego apelacja była bezzasadna.

Dlatego, opierając się na treści art. 385 k.p.c., Sąd Apelacyjny oddalił apelację organu rentowego jako bezzasadną.

SSO del. Beata Górka SSA Urszula Iwanowska SSA Zofia Rybicka - Szkibiel